

Advies over de discussienota Leren en Werken

Advies over de discussienota Leren en Werken

1 Situering

Op 27 oktober 2006 vroeg de heer Frank Vandenbroucke, Vlaams minister van Werk, Onderwijs en Vorming tegen eind november 2006 een advies aan de Vlor en de SERV over de discussienota Leren en Werken. In deze nota stelt hij een kader voor om het deeltijds leren en werken te optimaliseren.

Bij de voorbereiding van dit advies werden naast de sociale partners eveneens de representatieve verenigingen van inrichtende machten en het Gemeenschapsonderwijs, de personeelsgeledingen, de erkende vorming, Syntra Vlaanderen en de koepelorganisaties voor de centra voor leerlingenbegeleiding betrokken.

In dit advies gaat de Raad Secundair Onderwijs in op de verschillende voorstellen waar de overheid naar toe wil in voorbereiding op een decreet leren en werken.

2 Uitgangspunten

In dit advies wordt regelmatig verwezen naar adviezen en documenten die in het verleden zijn uitgebracht vanuit de invalshoek DBSO. Dat betekent dat men omzichtig moet omspringen met een eventuele toepassing ervan voor het vormingswerk en de leertijd.

Dit advies is mede gebaseerd op de platformtekst "Alternerend Leren – Volwaardig Leren" van de SERV¹, het Vlor-advies van de Raad Secundair Onderwijs van 20 januari 2004 over de toekomst van het deeltijds beroepssecundair onderwijs² en de visietekst van de Raad Secundair Onderwijs over trajectbegeleiding in het DBSO³.

In de platformtekst "Alternerend Leren – Volwaardig Leren" hebben verschillende actoren⁴ gepleit voor een herwaardering en bijgevolg een groter aandeel van het alternerend leren om de ongekwalificeerde uitstroom te halveren en de technische opleidingen te herwaarderen. Hierbij werden verschillende maatregelen voorgesteld die gerelateerd zijn aan de uitbreiding van het aanbod, erkenning en kwaliteit, trajectbegeleiding, samenwerking, vereenvoudiging en ondersteuning.

In zijn advies over de toekomst van het DBSO formuleerde de Vlor een reeks voorstellen om het DBSO en de waardering ervoor in de toekomst te verbeteren zodat het oorspronkelijk doel van het deeltijds beroepssecundair onderwijs bereikt kan worden, namelijk de integratie in de maatschappij bevorderen, onder meer via inschakeling op de arbeidsmarkt, en op die manier de jeugdwerkloosheid indijken en de onderwijskansen van de doelgroep verhogen.

¹ SERV, *Platformtekst "Alternerend Leren – Volwaardig Leren"*, 25 juni 2003.

² Raad Secundair Onderwijs, *Advies over de toekomst van het deeltijds beroepssecundair onderwijs*, 20 januari 2004.

³ Raad Secundair Onderwijs, *Visietekst over trajectbegeleiding in het DBSO*, 1 december 2004.

⁴ Sociale partners vertegenwoordigd in de SERV, de representatieve verenigingen van onderwijs en het Gemeenschapsonderwijs, de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding, de Dienst Beroepsopleiding van het departement Onderwijs, het Vlaams Instituut voor Zelfstandig Ondernemen (momenteel Vlaams Agentschap voor Ondernemersvorming Syntra Vlaanderen), de koepelorganisatie van de vrije centra voor leerlingenbegeleiding en de centra voor deeltijdse vorming (momenteel de Deeltijdse Vorming).

Het aspect trajectbegeleiding in het DBSO heeft de Raad Secundair Onderwijs verder uitgewerkt in bovenvermelde visietekst waarbij ingegaan werd op de cruciale rol van deze procesbegeleiding om alle jongeren van het deeltijds onderwijs toe te leiden naar de arbeidsmarkt.

3 Advies over de verschillende elementen die opgenomen zijn in de discussienota

De raad wenst vooraf op te merken dat de discussienota over leren en werken onevenwichtig is opgebouwd. Zo zijn sommige delen vaag of niet operationeel uitgeschreven zoals bijvoorbeeld de mogelijke autonomie van centra DBSO, de studiebekrachtiging, de rol van ouders en/of ondernemingen bij spijbelgedrag, het doel van brugprojecten en voortrajecten, enz. Andere delen gaan enkel in op één deeltijdse opleidingsverstrekker, nog andere delen zijn zeer gedetailleerd, enz.

3.1 Doel van de verschillende systemen voor afwisselend leren en werken

Dubbel doel

De raad onderschrijft het dubbel doel zoals opgenomen in de discussienota maar maakt hierbij een aantal bedenkingen.

In het tweede doel is opgenomen dat in opvang voorzien moet worden voor jongeren met matige tot vaak zeer ernstige zorgproblematieken. Dit is volgens de raad niet alleen een taak voor de verschillende systemen voor afwisselend leren en werken. Bovendien is het quasi onmogelijk om een aantal jongeren met zeer ernstige zorgproblematieken op korte termijn toe te leiden naar het normaal economisch circuit. De raad stelt voor om in specifieke begeleiding te voorzien voor deze jongeren die absoluut nog niet klaar zijn om voltijds de combinatie leren en werken op te nemen.

De raad wijst erop dat ook initiatieven genomen moeten worden om de integratie in de maatschappij te bevorderen, onder meer via inschakeling op de arbeidsmarkt.

In het Vlor-advies “Visie op onderwijs”⁵ wordt immers gesteld dat de pedagogische opdracht van het onderwijs voorop moet staan. Onderwijs werkt aan de persoonlijkheidsvorming van alle jongeren zodat ze zich kritisch-creatief kunnen integreren in de samenleving en de cultuur. De integratie omvat minstens drie aspecten: een beroepsleven uitbouwen, zorgtaken opnemen en een maatschappelijk engagement aangaan. De Vlor vindt deze brede opdracht noodzakelijk als antwoord op een al te utilitaire of economisch-budgettaire benadering van onderwijs.

Noodzaak aan een duidelijk tijdpad met bijhorende fasering

De discussienota gaat niet in op de concrete timing van de verschillende stappen die ondernomen moeten worden om te komen tot een decreet leren en werken tegen 1 september 2008.

Voor een optimale voorbereiding en voor de haalbaarheid van een decreet leren en werken moet zo snel mogelijk een duidelijk tijdpad vooropgesteld worden over verschillende deelaspecten zoals financiering, studiebekrachtiging, bijkomend onderzoek, enz. Tevens dient ook duidelijk aangegeven te worden hoe de Vlaamse Onderwijsraad, de leertijd en de

⁵ Algemene Raad, *Visie op onderwijs*, 18 juni 1999.

deeltijdse vorming op gelijkwaardige wijze betrokken zullen worden bij de verschillende fases.

3.2 Voltijds engagement en leerplicht

Definitie leerplicht

De raad merkt op dat niet de definitie van de leerplicht dient geherformuleerd te worden maar wel de invulling ervan.

Voltijds engagement

De raad gaat akkoord met het principe van het voltijds engagement zoals hij dat ook zelf heeft opgenomen in zijn advies over de toekomst van het deeltijds beroepssecundair onderwijs², maar is bezorgd over de haalbaarheid en afdwingbaarheid. Men kan niet verwachten dat alle jongeren onmiddellijk een voltijds engagement opnemen van 28 uren per week. Het gaat hier over een zeer beperkte groep van individuele jongeren die hier nog niet aan toe zijn. Voor hen moet het mogelijk zijn dat zij stapsgewijs evolueren naar een aangepaste invulling van zulk een voltijds engagement.

Over de +18 jarigen (post-leerplicht) stelt de discussienota dat zij worden uitgeschreven indien er geen voltijds engagement is na 3 maanden. De omschrijving maakt echter niet duidelijk of men met dit voltijds engagement “werk” bedoelt. De raad is van mening dat dit voltijds engagement niet alleen via tewerkstelling maar ook via opleiding kan gerealiseerd worden.

Het voltijds engagement bij inschrijving wordt volgens de raad best vertaald wordt in een ondertekende engagementsverklaring door alle betrokkenen, namelijk de jongeren, de ouders en de deeltijdse opleidingsverstrekker.

Inschrijving van potentiële leerlingen

De raad leidt uit de nota af dat potentiële leerlingen zich enkel kunnen melden bij de huidige centra voor deeltijds onderwijs of bij de leertrajectbegeleiders (leertijd). Binnen de maand volgt hierbij een gesprek met het begeleidende CLB wat aanleiding kan geven tot een mogelijke oriëntering naar een andere opleidingsverstrekker. Dit impliceert dat een rechtstreekse melding in de deeltijdse vorming niet mogelijk is.

20 van de 28 stemgerechtigde leden van de raad stellen dat een rechtstreekse inschrijving in de deeltijdse vorming mogelijk moet zijn voor een zeer beperkte groep van jongeren waarbij rekening wordt gehouden met de zeer specifieke doelgroep. 5 leden vinden dat een rechtstreekse inschrijving enkel maar mogelijk is binnen het deeltijds onderwijs of de leertijd. Er zijn verder 3 onthoudingen.

Wat betreft de intake en oriëntering van potentiële leerlingen stellen 22 van de 28 stemgerechtigde leden dat deze fases pas kunnen opgestart worden nadat een jongere zich heeft aangeboden bij één van de deeltijdse opleidingsverstrekkers. Dit impliceert wel volgende zaken:

- enkel jongeren waarvan nog niet duidelijk is waar ze naar toe willen, doorlopen een intakeprocedure in samenwerking met het begeleidend CLB van de deeltijdse opleidingsverstrekker;
- zowel de jongere als zijn ouders krijgen een advies omtrent een mogelijke oriëntatie gebaseerd op de intakefase;

- er wordt gezamenlijk een objectief screeningsinstrument ontwikkeld dat door elke deeltijdse opleidingsverstrekker wordt toegepast.

5 leden stellen dat een oriëntering naar een deeltijdse opleidingsverstrekker plaats dient te vinden voorafgaand aan een aanmelding bij een deeltijds leersysteem. Er is 1 lid dat zich onthoudt bij deze stemming.

De raad is het er wel mee eens dat alle jongeren informatie krijgen over de deeltijdse leersystemen bij alle cruciale keuzemomenten (op het einde van het basisonderwijs, van de 1ste graad secundair onderwijs, ... (cfr. 3.5 Verschillende opleiders en hun aanbod).

Preventieve, curatieve of sanctionerende aanpak bij spijbelen

De raad verwijst bij de voorstellen om het spijbelen aan te pakken via een integrale aanpak naar zijn advies⁶ over spijbelen en absoluut schoolverzuim in het secundair onderwijs.

De raad is hierbij van oordeel dat het aanpakken van de spijbelproblematiek in de eerste plaats preventief en begeleidend moet gebeuren. Sanctionerend en repressief optreden kan maar wanneer alle andere middelen uitgeput zijn, mits men de nodige behoedzaamheid aan de dag legt en binnen het kader van een verantwoord sociaal beleid. De raad vindt ook dat een dergelijk optreden alleszins een meerwaarde moet bieden voor de betrokken leerlingen.

In de aanpak van spijbelgedrag hebben opleidingsverstrekkers een eerstelijnsrol. Om een integraal spijbelbeleid te kunnen voeren, is het nodig dat alle partners van de opleidingsverstrekker betrokken worden. De discussienota vermeldt echter nergens de cruciale rol die ouders en/of ondernemingen kunnen opnemen bij spijbelgedrag.

De opleidingsverstrekker moet een positief en uitnodigend klimaat uitbouwen, ook ten aanzien van de terugkeer van spijbelaars. Hij moet ten aanzien van de spijbelaar en diens ouders streven naar een samenwerking die enerzijds zo constructief, betrouwbaar en tactvol mogelijk is, maar waarin hij anderzijds zijn prioriteiten en verwachtingen duidelijk maakt. Om (mede)leerlingen en ouders zo veel mogelijk te kunnen betrekken in de spijbelaanpak, is het aan te bevelen dat de opleidingsverstrekker zijn participatiekanalen optimaal benut en zijn spijbelbeleid duidelijk kenbaar maakt.

De raad merkt op dat om de spijbelproblematiek in te dijken er structurele maatregelen (zowel begeleidende als sanctionerende in functie van remediëring) uitgewerkt moeten worden.

In de discussienota wordt gesteld dat een jongere die een voltijdse invulling weigert, niet langer erkend wordt als regelmatige leerling. Een sanctionering van de opleidingsverstrekker in deze is onaanvaardbaar. De raad stelt vast dat discussienota de verantwoordelijkheid bij spijbelen te eenzijdig bij de opleidingsverstrekker legt.

Het principe van een voltijds engagement impliceert dat de opleidingsverstrekker eveneens een preventieve, curatieve en sanctionerende opdracht heeft voor de invulling van de periode buiten de formele opleiding.

⁶ Raad Secundair Onderwijs, *Advies over spijbelen en absoluut schoolverzuim in het secundair onderwijs*, 26 april 2005.

3.3 Trajectbegeleiding

Procesmatige aanpak van trajectbegeleiding

De discussienota omschrijft trajectbegeleiding als de actieve begeleiding van het proces om jongeren toe te leiden naar de arbeidsmarkt. Tewerkstelling is volgens de raad immers een zeer krachtige motivator en zingever die bepaalde jongeren zin kan geven in leer- en ontwikkelingsprocessen.

De raad is echter van oordeel dat trajectbegeleiding bovendien de volgende aspecten moet omvatten: begeleiding en opvolging van de persoonlijke ontwikkeling, de beroepsgerichte en algemene vorming en de opvolging tijdens de tewerkstelling. Op de noodzaak van een procesmatige aanpak van de noodzakelijke trajectbegeleiding voor jongeren in deeltijdse leersystemen wordt te weinig ingegaan.

Zo benaderen de centra voor leerlingenbegeleiding en het onderwijsveld hun “cliënten” vanuit een breder ontwikkelingsgericht en pedagogisch perspectief. Voor sommige leerlingen die erg kwetsbaar zijn (hetzij maatschappelijk, hetzij op psychosociaal vlak), is een bredere ontwikkelingsgerichte benadering zeker noodzakelijk.

Anderzijds hecht de raad binnen het ganse proces van trajectbegeleiding veel belang aan het opvolgen van de jongere op de werkvloer. De opleidingsverstrekker en de werkgever hebben daarbij een cruciale rol in het kader van een optimaal overleg. Het belang van een intense samenwerking komt ook tot uiting door de integratie van tewerkstellingsbegeleiding, leerlingenbegeleiding, CLB-begeleiding, begeleiding op de werkvloer, enz. in één gecoördineerde trajectbegeleidingsaanpak waarvoor de opleidingsverstrekker zelf een concept ontwikkelt én in handen neemt. Daarom moet het ganse team van personeelsleden de nodige aandacht besteden aan de realisatie van trajectbegeleiding zodat elke jongere trajectbegeleiding krijgt op zijn of haar maat. Het begrip team mag men echter niet te eng opvatten. Het is erg belangrijk dat elk betrokken personeelslid (leraren praktijk, leraren algemene vorming, alle mogelijke begeleiders, CLB-medewerker, de coördinator, enz.) actief een rol opneemt in de trajectbegeleiding. Professioneel en omzichtig omgaan met alle informatie is noodzakelijk voor alle betrokkenen. Vanuit de invalshoek van een team kan een totaal traject gerealiseerd worden met zowel aandacht voor persoonlijkheidsvorming, de algemene en beroepsgerichte vorming en de opleiding naar tewerkstelling. Cruciaal hierbij is dat de visie op trajectbegeleiding kenbaar is gemaakt aan alle betrokkenen en door hen daadwerkelijk wordt opgenomen. Naast het belang van het team is het bovendien van uitermate belang om ook ouders en externe actoren zoals bedrijven, welzijn, enz. te betrekken bij de trajectbegeleidingsaanpak en -realisatie.

De functie van trajectbegeleider

De individuele trajectbegeleiding van een jongere houdt een veelheid van taken in en een samenspel van verschillende actoren binnen een geïntegreerd beleid. De raad vindt het daarom niet wenselijk om trajectbegeleiding aan één ambt te koppelen opdat de opleidingsverstrekker de individuele trajectbegeleiding flexibel zou kunnen inkleuren volgens de noden van iedere jongere.

De raad ziet dan ook heel wat mogelijkheden in de functie van een trajectbegeleider omdat dit de herkenbaarheid van de persoon en de professionaliteit ten goede komt. Hij wijst er wel op dat men een vertrouwensrelatie niet kan afdwingen. Bovendien rijst de vraag naar permanenties tijdens verlofperiodes, bij ziekte. De raad is ook bezorgd over het feit of een trajectbegeleider van een specifieke vorm van leren en werken zo gemakkelijk de jongere

kan blijven begeleiden in een andere vorm ervan. De begeleider zal meerdere lesplaatsen en meerdere gemeenten moeten bestrijken. Om al deze redenen vraagt hij zich af of de functie toch niet beter gespreid kan worden over verschillende personeelsleden. De trajectbegeleiding op zich dient wel bewaakt en gecoördineerd te worden.

Rol van VDAB en mogelijke oriëntatie naar knelpuntberoepen

De raad merkt op dat de afstemming tussen CLB en VDAB in de begeleiding van arbeidsmarktrijpe jongeren die niet werken, uitgeklaard moet worden. Precies voor deze jongeren is het wenselijk te vertrekken vanuit de aspiraties en toekomstverwachtingen van henzelf om hen zo opnieuw te motiveren en aansluiting te doen vinden. De raad is het erover eens dat de vrije opleidingskeuze van elke jongere als een fundamenteel recht gerespecteerd moet worden. Dit veronderstelt dat men een jongere flexibel moet kunnen benaderen in zijn opleidingsproces en het toeleidingsproces naar werk waarbij informatie aangeboden wordt over alle mogelijkheden op de arbeidsmarkt inclusief de knelpuntberoepen. De raad is het dus niet eens dat deze jongeren door de VDAB prioritair zouden georiënteerd worden naar knelpuntberoepen. Een verplicht parcours zal eerder contraproductief zijn in de eerste plaats voor de jongere zelf maar uiteindelijk ook voor zijn werkgever.

De raad is verder van oordeel dat het CLB niet in de plaats kan treden van de centruminterne trajectbegeleiding. Het CLB kan ondersteunen maar kan de werking als dusdanig niet alleen op zich nemen.

Het is verwonderlijk dat vanuit de centruminterne trajectbegeleiding er geen vertegenwoordiging is bij het cliëntoverleg op niveau van het CLB waarbij zowel de VDAB als Welzijn wel betrokken kunnen worden.

3.4 De rol van het CLB

De raad stelt vast dat de CLB's een verplichte intake moeten doen bij alle jongeren in leren en werken. Om een goede oriëntering mogelijk te maken, pleit de raad voor een voldoende evenwichtige spreiding van het aanbod, zowel regionaal als naar de vormen van leren en werken. Het is onmogelijk rationeel te oriënteren op grond van de behoeften van een leerling als het aanbod niet aanwezig is in de regio.

De raad is eigenlijk voorstander van een preventieve oriëntering van jongeren in leren en werken in plaats van een intake na dertig dagen. Immers een oriëntering is een proces dat een eenmalig contact overstijgt. Dat proces zou het best beginnen bij het maken van de keuze voor leren en werken en zou ook best doorlopen tijdens de eerste stappen in het stelsel van leren en werken. Men moet immers jongeren responsabiliseren in hun keuzes en bijsturen als blijkt dat er problemen opduiken. De raad gelooft niet in een determinerend "advies" vanuit het CLB na dertig dagen. De raad wijst er ook op dat de notie "arbeidsrijpheid" geen abstract gegeven is maar veeleer zal moeten blijken uit de praktijk. Daarom pleit de raad opnieuw om het brede concept van begeleiding dat de CLB's hanteren, te valoriseren.

De raad vraagt zich verder af of het zinvol is dat het CLB met elke jongere een gesprek heeft bij inschrijving. Een CLB-gesprek is immers afhankelijk van de noodzaak die gesignaleerd kan worden vanuit de intakefase. Bovendien is oriënteren ook een continu proces zodat men in feite niet kan spreken van een "her"oriëntering.

Het perspectief van enkele specifieke doelgroepen

De raad is van oordeel dat leerlingen uit het BuSO die overstappen naar leren en werken ook voldoende kansen moeten krijgen op tewerkstelling en op een succesvol vervolgtraject. Voor hen is een specifieke aanpak vereist die breder gaat dan een perspectief van louter inzetbaarheid dat andere diensten wel eens hanteren.

Enkele technische bedenkingen

De begeleiding van het CLB bij inschrijving in het stelsel van leren en werken is nu niet verplicht. De raad wijst erop dat de verplichte intake die de discussienota voorstelt, een wijziging vraagt aan het CLB-decreet dat de verplichte opdrachten van het CLB vastlegt.

Het CLB is ook niet bevoegd om een arbeidsgeschiktheidsonderzoek te verrichten.

De raad vraagt om het mandaat van het CLB in het kader van tussentijdse evaluaties te verduidelijken. Is dit te vergelijken met deelname aan een klassenraad? Wat zijn de bevoegdheden en restricties voor een CLB-medewerker in deze?

3.5 De verschillende opleiders en hun aanbod

Opdracht van elk deeltijds leersysteem

De raad stelt dat een jongere terecht moet kunnen komen in de voor hem meest aangewezen leerweg. Tussen de verschillende deeltijdse leersystemen bestaan er echter overlappingsen of grijze zones wat een juiste positionering bemoeilijkt. De keuze van elke jongere voor een bepaald systeem moet men echter optimaliseren door juiste en volledige info te geven over elk deeltijds opleidingssysteem. Dit veronderstelt wel dat er duidelijkheid bekomen wordt over het profiel, de doelgroep en de opdracht van elk deeltijds leersysteem.

Positionering van "leren en werken" ten opzichte van onderwijs en opleiding

De raad merkt op dat leerlingen soms naar een deeltijds leersysteem georiënteerd worden omwille van tucht- en gedragsproblemen. Een oriëntering op basis van de meest geschikte leerweg voor een individuele leerling om een bepaalde kwalificatie te behalen, dient echter te primeren.

De raad sluit zich aan bij de visie in de discussienota om de positieve kenmerken van de bestaande systemen aan te wenden ten bate van het geheel. Het realiseren van een positief verhaal voor alle jongeren die zich aanbieden voor een deeltijds leersysteem is steeds een uitgangspunt geweest. Er zijn echter duidelijke initiatieven nodig naar alle onderwijs- en opleidingsvormen om deze volwaardigheid mogelijk te maken. De deeltijdse opleidingsverstrekkers.

Men moet bij het geven van informatie wel volledig zijn, wil men een positieve toeleiding mogelijk maken. Dit aspect dient ook aan bod te komen in de lerarenopleiding.

Autonome centra DBSO

De raad is de mening toegedaan dat voor wat betreft onderwijs de centra DBSO ingebed worden in een scholengemeenschap of scholengroep zodat een volwaardige relatie kan opgebouwd worden tussen vormen van deeltijds en voltijds leren. De raad is het echter niet eens met het optrekken van de oprichtings- en behoudsnorm van een centrum DBSO naar 50 leerlingen. De raad is immers van oordeel dat de rationele spreiding van de centra DBSO nu al voldoende gewaarborgd wordt omdat maximaal 48 centra georganiseerd of gesubsidieerd kunnen worden.

10 van de 28 stemgerechtigde leden stellen dat centra voor deeltijds onderwijs autonoom kunnen worden wanneer er een voldoende draagvlak aanwezig is. Hierbij wordt wel gesteld dat de vooropgestelde norm van 320 leerlingen te hoog is en verder moet bekeken worden. In het geval een centrum voor deeltijds onderwijs autonoom kan worden, kan deze beslissing echter alleen genomen worden door de betrokken inrichtende macht. 3 leden stellen dat centra voor deeltijds onderwijs niet autonoom kunnen worden en dat een koppeling moet blijven bestaan met een voltijdse TSO/BSO-school. Er zijn 15 leden die zich onthouden bij deze stemming.

Relanceplan voor de leertijd

De raad gaat niet akkoord met de vermelding dat de lesopdracht van Syntra naar deeltijds onderwijs overgeheveld kan worden.

Programmatie

De raad gaat verder niet akkoord met een veralgemening van het tijdelijk project modulaire organisatie van het onderwijsaanbod binnen de deeltijdse leersystemen. De raad verwijst hierbij naar zijn advies over de modularisering in het secundair onderwijs⁷ waarin hij stelt dat het huidige experiment modularisering te veel nadelen heeft om het experiment hetzij in deze vorm verder te zetten, hetzij te veralgemenen. Anderzijds vindt de raad dat er in het experiment een aantal positieve elementen naar voor komen die niet verloren mogen gaan. Daarom vraagt de raad aan de overheid om samen met alle partners na te denken over een concept voor een modulair systeem dat de voordelen van het experiment behoudt, de nadelen ervan wegwerkt en dat voor al de betrokken partners een meerwaarde biedt. De raad adviseert ook om op basis van dit concept een implementatieplan op te stellen en om over concept en implementatieplan een brede consultatieronde te organiseren.

3.6 Studiebekrachtiging binnen “leren en werken”

De raad onderschrijft het gegeven dat leerlingen binnen “leren en werken” eveneens een volwaardige beroepskwalificatie kunnen behalen. Wil men dit realiseren dan zal elke beroepskwalificatie die verworven kan worden vanuit “leren en werken” een duidelijke positie moeten krijgen in de toekomstige Vlaamse kwalificatiestructuur en de hiervan afgeleide opleidingenstructuur. Een opleiding in deze deeltijdse systemen moet zeker leiden tot een erkende certificering en tot eenzelfde kwalificatie. De raad merkt hierbij op dat elke certificering die behaald kan worden binnen “leren en werken” steeds een civiel effect moet hebben. De raad merkt eveneens op dat in de discussienota vermeld wordt dat het van groot belang is dat het behalen van kwalificaties één van de topprioriteiten is in het terugdringen van de ongekwalificeerde uitstroom. Willen deze kwalificaties een duidelijke waarde hebben op de arbeidsmarkt, dan mogen ze zeker niet uitgehold worden in functie van het bereiken van de vooropgestelde 10 % tegen 2010.

De raad stelt verder dat de certificering binnen het voltijds onderwijs, het volwassenenonderwijs, desgevallend het tertiair onderwijs, enz. eerst globaal moet uitgeklaard worden vooraleer eenzelfde studiebekrachtiging kan plaatsvinden voor leerlingen die een opleiding volgen binnen een deeltijds leersysteem. Het moet echter wel mogelijk zijn dat leerlingen van een deeltijds leersysteem een studiebekrachtiging in de vorm van getuigschriften en diploma kunnen behalen. Dit impliceert alvast dat dezelfde standaarden voor zowel de algemene als de beroepsgerichte vorming gehanteerd worden als bij

⁷ Raad Secundair Onderwijs, *Advies over de modularisering in het secundair onderwijs*, 21 februari 2006.

kwalificaties die bereikt kunnen worden vanuit het voltijds secundair onderwijs zoals de Raad Secundair Onderwijs reeds stelde in zijn eerste deeladvies van over de toekomstige positie van het DBSO in het Vlaamse onderwijslandschap⁸.

3.7 Regionale platformen

De raad vindt dat de titel van het hoofdstuk “Regionale platformen – centra leren en werken” beperkt moet worden tot “Regionale platformen”.

De raad stelt dat het niet de taak en opdracht is van een regionaal platform om individuele dossiers van jongeren te behandelen.

13 van de 28 stemgerechtigde leden stellen dat de opdracht van een regionaal platform beperkt dient te worden tot louter overleg vanuit een tweedelijnsfunctie ten opzichte van de deeltijdse opleidingsverstrekkers. Afspraken over het opleidingsaanbod en het beheer van de portefeuille voor voortrajecten en brugprojecten horen zeker niet bij de opdracht van een regionaal platform. 5 leden stellen dat een regionaal platform een uniforme structuur dient te hebben die gelijk is voor gans Vlaanderen. Binnen deze structuur moet er ruimte zijn voor het nemen van beslissingen, het maken van bindende afspraken over het opleidingsaanbod en het beheer van voortrajecten en brugprojecten. Er zijn 10 leden die zich onthouden bij deze stemming.

De Brusselse situatie

De raad vraagt expliciete aandacht voor de Brusselse situatie. Zo vraagt hij meer duidelijkheid over onder meer de vormgeving van trajectbegeleiding in Brussel. De VDAB is hier niet de enige bevoegde instantie. Wordt er ook samenwerking gepland met de Forem en met de BGDA? Hoe moet dit vorm krijgen?

3.8 Gegevensregistratie

De raad is het erover eens dat gemeenschappelijke gegevens slechts één keer opgevraagd en ingevoerd moeten worden. Hierbij dient wel uitgeklaard te worden in welk format dit moet gebeuren. Verder dient ook de garantie ingebouwd te worden dat elke organisatie zelf kan voortbouwen op de gemeenschappelijke gegevens met eigen relevante informatie.

De raad vindt het idee van een “warme dossieroverdracht” erg waardevol als dit bijdraagt tot een beter perspectief van de jongere maar signaleert wel dat er deontologische vragen rijzen. Deze vragen zullen met het oog op een decretale verankering zeker moeten worden uitgeklaard. Niet alle elementen uit het CLB-dossier kunnen worden overgedragen vermits dit dossier veel breder gaat dan de inzetbaarheid op de arbeidsmarkt en daarom heel wat vertrouwelijke gegevens bevat zoals informatie over de gezinscontext, medische gegevens, psychosociale informatie. De CLB-medewerkers zijn in dat kader trouwens gebonden door beroepsgeheim. Er zijn ook strikte regels over de instemming vanwege de betrokkenen om gegevens door te geven aan derden. Het gaat ook over het gegeven dat sommige jongeren, ondanks problemen in het traject, ook in het stelsel van leren en werken een nieuwe kans moeten krijgen eens ze bijvoorbeeld overstappen naar VDAB.

⁸ Raad Secundair Onderwijs, *Eerste deeladvies over de toekomstige positie van het DBSO in het Vlaamse onderwijslandschap: einddoelen en studiesanctionering in het deeltijds beroepssecundair onderwijs*, 17 december 2002.

3.9 Financiering

In de discussienota wordt vermeld dat de financiering, de coördinatie en de begeleiding van voortrajecten en brugprojecten voor verbetering vatbaar zijn. De raad wijst er ook op dat in het Vlor-advies over de toekomst van het deeltijds beroepssecundair onderwijs al gevraagd werd om de middelen die momenteel gegenereerd worden vanuit het Europees Sociaal Fonds voor de projecten “Alternierend leren” en “Brug” structureel te verankeren binnen de reguliere financiering/subsidiëring.

Brugprojecten, voortrajecten en financiering voor tewerkstelling voor alle betrokken actoren moeten structureel voorzien worden om een duurzame ontwikkeling op lange termijn te garanderen.

Verder merkt de raad op dat de +18 jarigen niet meegeteld worden voor de berekening van het aantal uren trajectbegeleiding. Een efficiënte begeleiding naar werk en de bijhorende financiering is echter eveneens voor deze doelgroep noodzakelijk.

De raad vindt tenslotte dat de financiering van een deeltijdse opleidingsverstrekker een flexibele leerweg, eventueel over de deeltijdse leersystemen heen, niet in de weg mag staan.

3.10 Statuten van de jongeren

De raad onderschrijft de vier onderscheiden fases. Het is echter wel de opdracht van de deeltijdse opleidingsverstrekker om zelf te bepalen in welke fase een jongere terecht kan komen op basis van zijn individuele mogelijkheden en noden. De verschillende fases mogen hierbij echter niet geïsoleerd worden van elkaar. Omdat de betrokken leerlingen een leerweg volgen die gekoppeld is aan één van deze fases is de raad van mening dat best geëvolueerd wordt naar een duidelijk opleidingsstatuut voor elke fase. Afhankelijk van de groei binnen de individuele leerweg zal een jongere dan ook een groei kunnen maken in de opleidingsstatuten die horen bij elke fase.

Verder merkt de raad op dat de mogelijke oriëntatie van een jongere naar een bepaalde fase gerelateerd is aan voldoende tewerkstellingsplaatsen, voortrajecten, brugprojecten en persoonlijke ontwikkelingstrajecten.

Werkervaring door deeltijds werk

Zoals gesteld is het uiteindelijke streefdoel om voor elke jongere te komen tot een alternering tussen de opleiding en de tewerkstelling. Deze alternering geldt zowel voor het industrieel leerlingenwezen binnen het deeltijds beroepssecundair onderwijs als voor de leerovereenkomst binnen de leertijd. Het is dan ook aangewezen dat in beide gevallen een zelfde eenvormig opleidingsstatuut met dezelfde verloning wordt toegekend. Momenteel is het immers zo dat de vergoeding die uitgekeerd wordt binnen de leertijd niet even groot is als het loon bij een alternerende tewerkstelling in het deeltijds beroepssecundair onderwijs.

De raad stelt dat een jongere via deze fase van alternering tussen opleiding en werk sneller een bepaalde kwalificatie zal realiseren. Het realiseren van een kwaliteitsvolle alternerende opleiding is hierbij een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid van zowel de opleidingsinstelling als de sector en de werkgever.

Brugprojecten

Brugprojecten hebben als doelgroep de leerplichtige jongeren die er niet in slagen om onmiddellijk na gewone bemiddelingsactiviteiten een gepaste tewerkstelling te vinden in het normale economische circuit. Deze jongeren missen essentiële basisattitudes om direct in te

treden in de arbeidsmarkt en zich te handhaven in het productieproces. Vooraleer zij aan gewone tewerkstelling toe zijn, hebben ze niet alleen behoefte aan opleiding en bemiddeling maar ook aan gestructureerde individuele opvang en begeleiding, waarin ze geactiveerd en gemotiveerd worden om hun situatie in eigen handen te nemen.

De raad onderschrijft verder dat er momenteel onvoldoende brugprojecten bestaan en dat hiervoor duidelijke initiatieven moeten genomen worden. Bovendien worden bij gebrek aan voldoende tewerkstellingsplaatsen eveneens jongeren opgenomen in de brugprojecten die arbeidsrijp en bemiddelbaar zijn. Sommige van deze jongeren kunnen niet onmiddellijk georiënteerd worden naar het normaal economisch circuit of hebben al een deeltijdse tewerkstelling achter de rug die ze, om welke reden ook, niet meer kunnen verderzetten.

De raad merkt verder op dat een vlotte overgang vanuit brugprojecten naar een alternerende werkervaring steeds mogelijk moet zijn.

Voortrajecten

De raad stelt dat voortrajecten als doel hebben om te werken aan de ontbrekende attitudes en persoonsgerelateerde problemen met een uiteindelijke transitie naar de arbeidsmarkt als finaal doel.

De raad vraagt zich ook af wat men juist bedoelt met een partnerschap met de sociaal-culturele sector, het jeugdwerk en sport in het kader van het onderbouwen van een sluitend aanbod van voortrajecten.

Persoonlijke ontwikkelingstrajecten

In de discussienota worden voorbeelden opgesomd m.b.t. jongeren die terecht kunnen komen in de fase van persoonlijke ontwikkelingstrajecten. De raad wenst echter niet te werken met een opsomming maar verkiest volgende tweedeling:

- jongeren met een persoonlijke en/of psychosociale problematiek of met fundamentele problemen in de familiale of schoolcontext, in die mate dat er sprake is van een tijdelijke blokkage bij het uittekenen en meestappen in een arbeidsgericht traject. Deze jongeren moeten opgevangen worden in een “welzijnstraject” in samenwerking met andere diensten, instanties of organisaties;
- jongeren die naar aanleiding van een externe, maatschappelijke barrière niet toe te leiden zijn naar een arbeidsgericht traject. Voor deze jongeren moet een opvolging voorzien worden met als voornaamste oogpunt de relatie en het contact met “onderwijs” actief open en warm te houden.

Verder wordt in de discussienota vermeld dat voor deze kwetsbare jongeren de lat niet te laag mag gelegd worden in functie van het realiseren van een mogelijke progressie. De raad merkt hierbij op dat de lat echter “juist” moet gelegd worden in functie van een flexibele benadering uitgaande van de individuele situatie van de betrokken jongere.

De raad stelt dat een duidelijke beleidsvisie vanuit de overheid dient ontwikkeld te worden. Het ontwikkelen van zulk een visie mag echter niet verschoven worden naar een lokaal overleg.

De raad merkt tenslotte op dat de expertise die opgebouwd is door de drie deeltijdse opleidingsverstreckers in het kader van persoonlijke ontwikkelingstrajecten optimaal benut moet worden.

3.11 Statuut personeel

In de discussienota wordt vermeld dat het mogelijk zou kunnen zijn dat er op lange termijn een afstemming kan komen tussen de personeelsstatuten van de bestaande leersystemen. Hierbij wordt in het midden gelaten of dit de richting uitgaat van een integratie van de leertijd en erkende vorming in de decreten rechtspositie van onderwijs, of dat een omgekeerde beweging gemaakt zal worden.

De raad merkt op dat een overgang van onderwijs naar een ander statuut dan datgene opgenomen in de decretenrechtspositie, onbespreekbaar is. Dat geldt ook voor een mogelijke overgang naar een ander statuut voor de personeelsleden uit de centra voor deeltijdse vorming.

3.12 Beleidsvoerend vermogen

De raad stelt dat de verschillende elementen die in de discussienota vermeld worden onder beleidsvoerend vermogen, gerelateerd zijn aan externe kwaliteitscontrole. Beleidsvoerend vermogen dient echter aangestuurd en gerealiseerd te worden door de individuele opleidingsinstelling en kan niet aangewend worden in functie van een beleidsgestuurde aanpak vanuit de overheid.

De raad merkt verder op dat de geciteerde onderzoeken enkel betrekking hebben op het deeltijds beroepssecundair onderwijs. Op basis van deze onderzoeken mag men echter geen conclusies trekken voor wat betreft de verschillende deeltijdse leersystemen. Beleidsvoerend vermogen van een deeltijdse opleidingsverstrekker moet echter wel mogelijk zijn. Hierbij is de cruciale vraag wat opleidingsverstrekkers nodig hebben om hun beleidsvoerend vermogen verder te ontwikkelen zodat zij kunnen omgaan met een grotere autonomie en met de uiteenlopende verwachtingen die de samenleving koestert.

In de discussienota wordt ook melding gemaakt van peilproeven in functie van het geven van feedback over de leerresultaten. De raad vraagt zich af wat deze peilproeven juist inhouden en wat de waarde ervan is ten opzichte van het beleidsvoerend vermogen.

3.13 Kwaliteitszorg

Interne kwaliteitszorg

De raad onderschrijft de visie over interne kwaliteitszorg zoals verwoord in de discussienota. Wel heeft hij bedenkingen bij de vermelding dat de beheersing van de processen naar leerresultaten moet verschoven worden. Voor de deeltijdse opleidingsverstrekkers is het immers uitermate belangrijk dat in het kader van interne kwaliteitszorg naast het product ook het proces wordt bekeken. Beide zijn immers evenwaardig en dienen verder geoptimaliseerd te worden.

De kwaliteit van het werkplekleren

De raad merkt op dat de regionale overlegplatformen niet geschikt zijn om de kwaliteit van het werkplekleren te verbeteren. Dit is immers de verantwoordelijkheid van zowel de opleidingsverstrekkers als van de individuele ondernemingen waarmee samengewerkt wordt.

Externe kwaliteitscontrole

De raad vraagt zich af wat precies het doel is van de aangekondigde grote thematische doorlichting gedurende het schooljaar 2007-2008. Het is bovendien niet duidelijk aan de hand van welke indicatoren deze doorlichting zal opgezet worden.

Hiernaast wordt ook vermeld dat op korte termijn met de pedagogische begeleidingsdiensten contact zal opgenomen worden om een kwaliteitsverhoging te bekomen. De raad merkt hierbij op dat de pedagogische begeleidingsdiensten enkel een rol kunnen opnemen naar het deeltijds beroepssecundair onderwijs en vraagt zich af hoe dit zal gerealiseerd worden voor de leertijd en de deeltijdse vorming.

Tenslotte merkt de raad op dat het niet kan dat de Dienst Beroepsopleiding Onderwijs een opdracht inzake gegevensregistratie, monitoring en begeleiding zal uitvoeren als basis voor interne en externe kwaliteitscontrole.

Stemming over het globale advies

De Raad Secundair Onderwijs keurde het globale advies goed op 21 november 2006. Er waren 28 raadsleden aanwezig; 25 leden stemden voor het advies; 3 leden stemden tegen.

Het Gemeenschapsonderwijs, ACW en UNIZO dienden een minderheidsstandpunt in (zie bijlagen 1 en 2).

Guido Coeck
secretaris

Patrick Weyn
voorzitter

Bijlage 1: Minderheidsstandpunt ACW en UNIZO bij het advies over de discussienota Leren en Werken

Over het algemeen Vlor-advies brachten ACW en UNIZO een negatieve stem uit. Deze stemact wordt verklaard doordat beide geledingen hun minderheidsstandpunten inzake positionering oriëntering/inschrijving en het regionale overlegplatform niet terugvinden in het advies. Deze aspecten zouden een ander toekomstig landschap deeltijds leren – werken kunnen uittekenen met meer kansen voor de betreffende jongeren en opleidingsstelsels. Daarom zien deze geledingen in deze twee punten cruciale succesfactoren voor een geslaagde toekomst van het deeltijdse stelsel.

Tevens willen ACW en UNIZO uitdrukkelijk aangeven dat ze zich wél kunnen vinden in de rest van het advies, met uitzondering van die delen die raken aan de inhoud van de minderheidsstandpunten.

Volgorde van inschrijven, intake, screenen

UNIZO en ACW prefereren volgende logische chronologie: algemene informatie bij elke overgang in het voltijds onderwijs → objectieve screening door oriëntatieteam → inschrijving.

Dit omwille van:

- de belangrijke bijdrage van grondige informatie en horizonverruiming bij het maken van een bewuste studiekeuze;
- het belang van een vrijblijvende doch weloverwogen en neutrale oriëntering;
- een objectieve trajectbepaling vergt een grondige screening;
- het zo vlug mogelijk realiseren van het principe 'de juiste jongere op de juiste plaats'.

Concreet houdt dit volgende aspecten en voorwaarden in:

- een duidelijk onderscheid tussen verantwoordelijken voor screening en oriëntatie enerzijds en anderzijds de actoren (opleidingsverstrekkers);
- een intake team (3 opleidingsverstrekkers, CLB en VDAB);
- duidelijke profilering van de drie verschillende opleidingsverstrekkers, inclusief een duidelijke doelgroepafbakening;
- uniform screeningsinstrumentarium zodat oriëntering/intake zo objectief mogelijk verlopen;
- screening eindigt met een vrijblijvend oriënteringsadvies zodat aan het recht op inschrijving van de jongere niet geraakt wordt;
- voor wie één screeningsmoment te weinig is, wordt een bijkomende screeningsperiode voorzien. Er wordt dan gewerkt met een proefinschrijving.

Regionale overlegplatforms: wat en wie

UNIZO en ACW zien in het regionaal overlegplatform dé gelegenheid tot ontmoeting van alle betrokken partijen in het deeltijds leren & werken.

Dit omwille van:

- kansen in het partnerschap;
- mogelijkheid tot informatie-uitwisseling;
- goede samenwerking;
- naadloze afstemming tussen component leren en component werken inzake aanbod, begeleiding, inhoud ...

Concreet houdt dit volgende aspecten en voorwaarden in:

- leden: kerngroep bestaande uit de drie opleidingsverstrekkers, CLB, VDAB, arbeidscoördinator van SERR/RESOC en toegevoegde leden: sociale partners, promotoren van brugprojecten, voor- en persoonlijke ontwikkelingstrajecten;
- reële bevoegdheden zodat het platform niet verzandt tot praatbarak;
- trekkende coördinator (ingebed in RESOC) die concrete projecten initieert;
- actieve betrokkenheid van werkgevers;
- gelijke vertegenwoordiging van de in de regio aanwezig opleidingsverstrekkers.

Bijlage 2: Advies over de discussienota Leren en werken
Bespreking RSO van 21 november 2006
Motivering Minderheidsstandpunt Gemeenschapsonderwijs

Algemeen

Tijdens de voorbereidingen van dit advies in de commissie DBSO werd er over zeer veel items een consensus bereikt, wat ook gebleken is tijdens de bespreking in de RSO van 21/11/2006. Het Gemeenschapsonderwijs kan zich achter deze standpunten scharen.

Knelpunten

De voorbereidende commissie bereikte geen consensus over volgende vier elementen:

- de opportuniteit van een rechtstreekse inschrijving in de deeltijdse vorming;
- de positionering van de oriëntering/intake van de jongere ten opzichte van de inschrijving bij een deeltijdse opleidingsverstrekker;
- het mogelijk autonoom maken van een centrum DBSO;
- de opdracht, het mandaat, de organisatie en de samenstelling van de regionale platformen.

Tijdens de bespreking in de RSO werden pogingen ondernomen om tot een consensus/compromis te groeien. Voor volgende elementen is dat voor het Gemeenschapsonderwijs ook het geval:

- de positionering van de oriëntering/intake van de jongere ten opzichte van de inschrijving bij een deeltijdse opleidingsverstrekker;
- de opdracht, het mandaat, de organisatie en de samenstelling van de regionale platformen.

Globaal akkoord

Omwille van deze positieve elementen kan het Gemeenschapsonderwijs dan ook akkoord gaan met het globale advies rond deze discussienota.

Minderheidsstandpunt

Met twee resterende knelpunten kan het Gemeenschapsonderwijs zich niet akkoord verklaren en het wenst daaromtrent een minderheidsstandpunt in te nemen en wel om volgende redenen:

- inzake de opportuniteit van een rechtstreekse inschrijving in de deeltijdse vorming
 - het Gemeenschapsonderwijs sluit zich aan bij de visie van de minister die in de discussienota stelt dat potentiële leerlingen zich aanmelden bij de huidige centra voor deeltijds onderwijs of bij de leertrajectbegeleiders van de leertijd;
 - onderwijs is volgens het Gemeenschapsonderwijs de actieve dossierbeheerder van de leerlingen;
 - de centra DBSO bieden een totale kwaliteitsvolle aanpak van de leerling in zijn individueel traject;
 - aanvaarden van een rechtstreekse inschrijving in een centrum voor deeltijdse vorming impliceert de aanvaarding van de (huidige en eventueel nieuw op te richten) autonome centra voor deeltijdse vorming, terwijl het aantal centra voor DBSO beperkt is tot 48 centra over de verschillende onderwijsverstrekkers heen;

- het Gemeenschapsonderwijs pleit wel voor samenwerking met vormingswerk als het individueel traject van de jongere dat vraagt.
- inzake het mogelijk autonoom maken van een centrum DBSO;
 - centra DBSO worden eenzijdig normen opgelegd; dit is niet geval voor de opleidingsverstrekkers van de leertijd en de centra deeltijdse vorming;
 - de voorgestelde oprichtingsnorm is totaal onaanvaardbaar: 320 leerlingen voor de oprichting van een autonoom centrum. Volgens de administratie beantwoorden slechts een viertal centra aan dit criterium;
 - de rationalisatienorm van 50 leerlingen is eveneens uit den boze. Op dit moment bedraagt deze norm slechts 25 leerlingen.
 - de vraag rijst bovendien hoe eventuele fusies dienen te gebeuren als de rationalisatienorm niet gehaald wordt. Bovendien gaat het om leerlingen die sociaal zwak zijn en voor wie (verre) verplaatsingen moeilijk zijn. Komt hierdoor het principe van de gelijke onderwijskansen niet op de helling te staan?
 - de consequenties van de loskoppeling van de centra van de KTA's voor het personeel zijn evenmin uitgeklaard in de discussienota
 - het loskoppelen van de centra DBSO van de KTA's betekent het losknippen van de navelstreng met de andere beroepsgerichte opleidingen en kan zelfs (op termijn) een globale herschikking van de beroepsgerichte opleidingen in het secundair onderwijs inhouden.